Socialutskottets betänkande 1986/87:29

om anslag till Socialdepartementet m. m. (prop. 1986/87:100 bil. 7 delvis)

SoU 1986/87:29

Sammanfattning

I betänkandet behandlas vissa frågor om anslag under A. Socialdepartementet m. m. I anslutning härtill behandlas en motion (s) om lekmän i samhällsarbetet, en motion (c) om ersättning till kontrast-U-skadade samt en motion (c, m, fp) om bidraget till pensionärsorganisationerna. Utskottets borgerliga ledamöter reserverar sig gemensamt till förmån för den sistnämnda motionen.

Utskottet tillstyrker medelsanvisningarna och avstyrker motionerna.

FEMTE HUVUDTITELN

Proposition 1986/87:100 bil. 7

1. A 1. Socialdepartementet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt A 1 (s. 16) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1987/88 till *Socialdepartementet* anvisar ett förslagsanslag av 23 445 000 kr.

2. A 2. Utredningar m. m.

Regeringen har under punkt A 2 (s. 16–17) föreslagit riksdagen att till Utredningar m. m. för budgetåret 1987/88 anvisa ett reservationsanslag av 26 000 000 kr.

Motioner

I motion 1986/87:So246 av Yvonne Sandberg-Fries (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder för att säkerställa ett fortsatt och ökat engagemang av lekmän i samhällsarbetet.

I motion 1986/87:So485 av Marianne Karlsson (c) hemställs att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna att i enlighet med motionen en livränta på 25 000 kr. årligen skall utgå till de kontrast-U-skadade retroaktivt från den 1 januari 1983.

1 *Riksdagen 1986/87. 12 saml. Nr 29*

I *motion 1986/87:So246 av Yvonne Sandberg-Fries (s)* hemställs att regeringen ges till känna vad som i motionen anförts om åtgärder för att säkerställa ett fortsatt och ökat engagemang av lekmän i samhällsarbetet. Motionären anför att det svenska samhället är unikt bl. a. i det avseendet att lekmän – frivilliga medarbetare – anlitas på flera områden som kontaktpersoner och övervakare. Så sker inom kriminalvården, på socialtjänstområdet, inom omsorgsvården och den psykiatriska vården. Enligt motionären kan ett starkt ökande behov av lekmän förutses. Redan i dag vet man dock att det finns betydande problem när det gäller att rekrytera lekmän. Så har exempelvis kriminalvården i Stockholm ett behov av 1 500 frivilliga övervakare. Det är mot denna bakgrund nödvändigt att särskilda insatser vidtas för att säkerställa ett fortsatt och ökat engagemang av lekmän i samhällsarbetet. Motionären anser att en särskild plan för att åstadkomma detta bör utarbetas. Därvid bör övervakarnas och kontaktpersonernas egen organisation medverka.

Behovet av lekmän som övervakare eller kontaktpersoner har uppmärksammats på olika sätt inom olika områden, erfar utskottet.

Kriminalvårdsstyrelsen har tillsammans med övervakarnas riksförbund och LO engagerat sig i ett projekt för att få fler LO-medlemmar som övervakare.

Socialstyrelsen har givit ut *allmänna råd om kontaktpersoner enligt lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m. fl.*, SOSFS 1986:13. I de allmänna råden ingår ett avsnitt om rekryteringen av kontaktpersoner. Där nämns annonsering i dagspress, lokaltidningar och kommunala informationsblad som ett bra sätt att rekrytera kontaktpersoner på, speciellt om man följer upp med informationsträffar. Vidare rekommenderas att man vänder sig till speciella målgrupper i rekryteringssyfte. Det kan vara personal på skolor, daghem, posten, bibliotek eller någon annan arbetsplats. Ideella föreningar och organisationer nämns som andra exempel på sådana målgrupper. Studiecirklar kan också användas för att rekrytera kontaktpersoner, samtidigt som de är kunskapsförmedlare, heter det i de allmänna råden. Vidare har socialstyrelsen i serien Socialstyrelsen redovisar, nr 1985:3, givit ut skriften *En vanlig människa – om kontaktpersoner/kontaktfamiljer i socialt arbete*. Den behandlar frågan om kontaktpersoner enligt socialtjänstlagen (10 § SoL). I skriften tas bl. a. upp rekryteringsfrågorna. Socialstyrelsen har också vidtagit särskilda åtgärder för att rekrytera kontaktpersoner bland invandrare.

Svenska kommunförbundet har bl. a. tagit fram studievägledningar för studiecirklar varifrån kontaktpersoner till socialtjänsten senare skall kunna rekryteras. I skriften Utbildning av kontaktpersoner/familjer har Kommunförbundet lagt fram material som skall underlätta för handläggare inom socialtjänsten att initiera olika former av stöd och utbildning för kontaktpersoner och kontaktfamiljer, framför allt med inriktning på studiecirklar. I skriften framhålls bl. a. att kommunerna själva kan ha en del att vinna på att arrangera studiecirklar. Genom att delta i sådana cirklar får socialarbetarna en möjlighet att på ett informellt och naturligt sätt lära känna deltagarna, vilket i sin tur kan underlätta det känsliga arbetet med att längre fram föra

samman "rätt" kontaktpersoner med "rätt" klient. Verksamma kontaktpersoner/familjer kan dessutom uppmuntras att ta med sig vänner och bekanta, som på detta sätt kan inspireras att ta uppdrag, heter det i skriften.

Enligt utskottets mening är det av ett stort värde att människor frivilligt ställer upp för att bistå sina medmänniskor genom att engagera sig som övervakare eller kontaktpersoner. Utskottet delar motionärens uppfattning att det är angeläget med ökat engagemang av lekmän i samhällsarbetet. Som framgått av den ovan lämnade redovisningen pågår emellertid åtgärder på olika håll för att förbättra rekryteringen av frivilliga medarbetare. I framtiden kommer behovet av lekmän inom dessa områden uppenbarligen att öka. Utskottet utgår från att åtgärder som syftar till att nå fler lekmän och öka engagemanget i samhällsarbetet fortsätter och intensifieras. Utskottet anser med hänvisning till det anförda inte att motionen (s) påkallar någon åtgärd av riksdagen.

I *motion 1986/87:So485 av Marianne Karlsson (c)* hemställs att regeringen ges till känna att i enlighet med motionen en livränta på 25 000 kr. årligen skall utgå till de kontrast-U-skadade retroaktivt från den 1 januari 1983.

Kontrast-U var ett röntgenkontrastmedel, tillverkat av AB LEO. Medlet avregistrerades den 1 januari 1975. Flera personer väckte skadeståndsanspråk mot AB LEO under åberopande av att kontrast-U vid röntgenundersökningar i början på 1970-talet givit dem bestående förlamningar och känselbortfall i underlivet och benen. Högsta domstolen fann i dom den 21 juli 1982 att AB LEO inte var skadeståndsskyldigt.

Justitiekanslern har – under hänvisning till den av högsta domstolen gjorda bedömningen – i beslut den 10 november 1983 funnit att staten inte är skadeståndsrättsligt ansvarig för de påstådda skadorna.

Regeringen har i beslut den 22 december 1983 och den 4 december 1986 avslagit framställningar om skadestånd från Föreningen för de röntgenkontrastskadade m. fl.

Motionären förvånas över att regeringen avslagit kraven på livränta. Hon anser att de som drabbats av kontrast-U eller liknande läkemedelsbiverkningar vid undersökningar måste få upprättelse. Riksdagen bör därför besluta att livränta skall utbetalas till samtliga personer med kontrast-U-skador som fått rättshjälp och som stämt läkemedelsföretaget LEO och sjukvårdshuvudmännen. Vidare bör ersättning utgå även till dem som inte fick rättshjälp men bevisligen är skadade.

Läkemedelsförsäkringen, som trädde i kraft den 1 juli 1978, ersätter inte skador som inträffat före detta datum.

Frågan om skadestånd till dem som anser sig ha skadats av kontrast-U har prövats i vederbörliga domstolsinstanser, av JK och av regeringen. Utskottet anser inte att motionen bör föranleda någon åtgärd av riksdagen. Motion 1986/87:So485 (c) avstyrks således.

Utskottet hemställer

1. beträffande *lekmän i samhällsarbetet*

att riksdagen avslår motion 1986/87:So246,

2. beträffande *livränta till kontrast-U-skadade*

att riksdagen avslår motion 1986/87:So485,

3. beträffande *medelsanvisningen*

att riksdagen till *Utredningar m. m.* för budgetåret 1986/87 anvisar ett reservationsanslag av 26 000 000 kr.

3. A 4. Extra utgifter

Regeringen har under punkt A 4 (s. 17) föreslagit riksdagen att till Extra utgifter för budgetåret 1987/88 anvisa ett reservationsanslag av 1 769 000 kr. Från anslaget utgår bl. a. bidrag till vissa pensionärsorganisationer.

Motion

I motion 1986/87:So268 av Nils G. Åsling m. fl. (c, m, fp) hemställs att riksdagen fördelar det föreslagna statliga anslaget till de båda pensionärsorganisationerna SPF och PRO enligt i motionen föreslagna principer.

Utskottet

I *motion 1986/87:So268 av Nils G. Åsling m. fl. (c, m, fp)* hemställs att riksdagen fördelar det föreslagna statliga anslaget till de båda pensionärsorganisationerna SPF och PRO enligt i motionen föreslagna principer. För budgetåret 1986/87 uppgick anslaget till Extra utgifter till 1 725 000 kr. Därav erhöll Sveriges pensionärsförbund, SPF, 238 000 kr. och Pensionärernas riksorganisation, PRO, 1 195 000 kr. Den 31 december 1985 hade SPF 95 000 medlemmar och PRO 370 000 medlemmar. Motionärerna anser att fördelningen av totalbeloppet på de två organisationerna var anmärkningsvärd. Den innebar enligt motionärerna att PRO erhöll 3:25 kr. per medlem, medan SPF fick nöja sig med 2:40 kr. per medlem. Motionärerna anser det självklart att anslaget måste fördelas enligt rättvisare grunder. En rimlig fördelning vore att fastställa ett grundbidrag på 100 000 kr. och därefter fördela återstoden av anslaget i relation till de båda organisationernas medlemstal per den 31 december 1986.

Från anslaget A 4 utgår bidrag till de tre pensionärsorganisationerna PRO, SPF och Riksförbundet pensionärers gemenskapsgrupper, RPG. RPG, som har 45 000 medlemmar, har sedan budgetåret 1977/78 fått oförändrat 50 000 kr. per år. Anslagen till PRO och SPF har räknats upp med en viss procent varje år. Relationen mellan anslagen till resp. organisation har dock varit oförändrad och hänsyn har inte tagits till att SPF kraftigt ökat sitt medlemstal.

Socialutskottet tillstyrkte våren 1979 en motion med begäran om höjning av bidragen till pensionärsorganisationerna (SoU 1978/79:25). Utskottet

uttalade därvid att det liksom dittills skett borde ankomma på regeringen att ta ställning till fördelningen av bidrag mellan de pensionärsorganisationer som kom in med ansökan därom. Utskottets s-ledamöter anförde i en reservation att man vid fördelningen av medel mellan de aktuella organisationerna som brukligt var borde utgå från deras medlemsantal.

Utskottet utgår från att samtliga pensionärsorganisationer som kommer i fråga för bidrag kommer att få en likvärdig behandling. Utskottet avstyrker med hänvisning härtill motion So268 (c, m, fp).

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *bidrag till pensionärsorganisationerna*
att riksdagen avslår motion 1986/87:So268,

2. beträffande *medelsanvisningen*
att riksdagen till *Extra utgifter* för budgetåret 1987/88 anvisar ett reservationsanslag av 1 769 000 kr.

Stockholm den 23 april 1987

På socialutskottets vägnar

Daniel Tarschys

Närvarande: Daniel Tarschys (fp), Evert Svensson (s), Göte Jonsson (m), Kjell Nilsson (s), Ulla Tillander (c), Anita Persson (s), Blenda Littmarck (m), Aina Westin (s), Ann-Cathrine Haglund (m), Rosa Östh (c), Inga Lantz (vpk), Ingrid Andersson (s), Ingrid Ronne-Björkqvist (fp), Claes Rensfeldt (s) och Maud Björnemalm (s).

Reservation (under punkt 3)

Bidrag till pensionärsorganisationerna (mom. 1 i hemställan)

av Daniel Tarschys (fp), Göte Jonsson (m), Ulla Tillander (c), Blenda Littmarck (m), Ann-Cathrine Haglund (m), Rosa Östh (c) och Ingrid Ronne-Björkqvist (fp) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 5 som börjar med "Utskottet utgår" och slutar med "So268 (c, m, fp)" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att den nuvarande fördelningen av bidrag till pensionärsorganisationerna är uppenbart orättvis. Vid fördelningen av bidraget bör regeringen i fortsättningen utgå från de aktuella organisationernas medlemstal. Vad utskottet här anfört med anledning av motion So268 (c, m, fp) bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 1 bort hemställa

1. beträffande *bidrag till pensionärsorganisationerna*

att riksdagen med anledning av motion 1986/87:So268 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,